

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Etagelinde bij de Grote Hofstede in Gent
(Mendonk)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Etagelinde bij de Grote Hofstede, Gent (Mendonk), Oostdonkstraat 5 –
monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/44021/124.1

Nele Vanmaele

9/08/2018

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.	Evaluerend gedeelte	7
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	7
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	8
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	8
2.4.	Juridische toestand.....	8
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	8
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	9
2.4.3.	Landinrichting en andere projecten:	9
3.	Beheersvisie	9
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	9
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	10
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	10
4.	Bronnen	10
4.1.	Archivalische bronnen	10
4.2.	Cartografische bronnen	11
4.3.	Literatuur	11
4.4.	Onuitgegeven publicaties	11
4.5.	Internetbronnen.....	11
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	12
5.1.	Omgevingsplan	12
5.2.	Fotobijlage	12
5.3.	Kaarten en figuren	12
5.4.	Criterionota	12
5.5.	Boomtechnisch onderzoeksrapport bij 3 etagelindes	12

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

De etagelinde staat op het erf van de historische hoeve 'Grote Hofstede', Oostdonkstraat 5 in Mendonk. Mendonk ligt ten noorden van de stadskern van Gent, aan de westelijke grens van de Moervaartdepressie. De hoeve 'Grote Hofstede' bevindt zich op een zandige donk in het westelijke deel van de Moervaartdepressie. De Moervaart loopt in het noorden van de Moervaartdepressie en de meanderende Zuidlede begrenst de zuidzijde van de natuurlijke depressie. Beide waterlopen worden gekenmerkt door het voorkomen van bomenrijen op de oevers. De 'Grote Hofstede' met lindeboom ligt in een vrij open landschap en heeft een bakenfunctie door zijn centrale en hogere ligging in Oostdonk.

1.2. Historisch overzicht

De etageboom aan de Grote Hofstede is een Hollandse linde (*Tilia europaea* (x)). De etagebomen met erfgoedwaarde in Vlaanderen bestaan uitsluitend uit linden, voornamelijk zomerlinde en Hollandse linde.

Etagebomen zijn merkwaardige bomen met een bijzondere beheersvorm waarbij alle gesteltakken in één horizontaal vlak of soms in meerdere horizontale vlakken worden geleid. Soms wordt de eerste etage ondersteund door een draagconstructie. In principe worden de loten, die zich ontwikkelen op de gesteltakken, jaarlijks teruggezet. Bij oudere bomen wordt het beheer soms uitgevoerd in kapcyclussen en is het beheer te vergelijken met dat van een gekandelaarde boom¹.

Etagebomen worden in Vlaanderen aangetroffen op stads- en dorpspleinen, op (voormalige) erven, bij herbergen of afspanningen, bij kapellen en bij kruispunten of wegsplitsingen. Soms staan etagebomen ook in tuinen of parken. Opvallend is dat het overwegend lindenbomen zijn die als etageboom worden beheerd. Niet toevallig is de linde een boomsoort die het leiden en het periodiek snoeien goed tot zeer goed verdraagt. Ook kenmerkend is dat het tegenwoordig in Vlaanderen vaak om oude tot zeer oude exemplaren gaat, die kunnen teruggaan tot een aanplant in de 16de of 17de eeuw².

Het fenomeen van de etagebomen is het meest gekend op stads- en dorpspleinen. De bijzondere zorg die aan de vorm en ook aan de ondersteuning van de bomen werd of wordt besteed, geeft aan dat de bomen doorgaans een functie hadden of hebben als ontmoetingsplaats, een plaats waar mensen traditioneel samenkomen om te vieren, te feesten, maar ook om te verpozen, te praten en beschutting te vinden voor de zon. In Duitsland is sprake van 'Tanzlinde', etagelinden waarin of waaronder de dorpsgemeenschap kon dansen. Wat de functie van de etageboom op een erf was is minder duidelijk. Mogelijk is hij aangeplant als ontmoetingsplek of een plek waar mensen of dieren (paarden, ezels,...) beschutting vinden tegen de zon².

De etageboom in Mendonk staat aan straatzijde op het erf van een hoeve, ongeveer midden tussen twee dubbel hekpijlers. De hoevesite Grote Hofstede heeft het uitzicht uit de eerste helft van de 19de eeuw maar is ouder. De hoeve staat op de plaats van het vroegere 'Oostdonckhof' dat onder andere is afgebeeld op een figuratieve kaart van 1663.

Volgens het bordje dat bij de boom werd aangebracht zou de linde uit 1589 dateren en dus bijna 430 jaar oud zijn. Het is hier echter niet duidelijk wat de bron van deze datering is. Omwille van de holle stam is dendrochronologisch onderzoek dat inzicht geeft in de ouderdom van de boom niet mogelijk. Uit andere bronnen blijkt dat bomen die regelmatig gesnoeid of gekapt werden een gereduceerde diktegroei van de stamonttrek hebben. De

¹ Thesaurus Onroerend Erfgoed

² HIMPE K. 2017: *Etagebomen in Vlaanderen*, criterianota, 2.

omtrek van de stam heeft dus geen exacte indicatie van de leeftijd. De stamomtrek van bijna 5 m geeft wel aan dat de boom minstens meerdere honderden jaren oud is.

Op de kaart van F. Horenbault³ uit 1576 staat het westelijk deel van de Moervaartdepressie zeer gedetailleerd gekarteerd. Het betreft de heerlijkheid Wulfsdonk, leengoed van de Sint-Pietersabdij. Op de locatie van de Grote Hofstede staat een hoeve gekarteerd met twee gebouwen (boerenhuis en stal?) parallel aan de straat. Op het graslandperceel ten westen van de hoeve staat in de hoek aan straatzijde en palend aan de hoeve een merkwaardige en grote boom. Deze boom heeft een brede onderste etage met daarboven een bol. De boom heeft het voorkomen van een etageboom.

Ten oosten van de Grote Hofstede is de dubbel omwalde middeleeuwse site van de 'Oude Hofstede' duidelijk afleesbaar. De site van de Oude Hofstede is opvallend gesloten door de vele bomen die tussen beide grachten en net noorden van de weg staan. De Grote Hofstede heeft drie bomen ten noorden van de gebouwen en de grote etageboom in de onmiddellijke omgeving. De omgeving bestaat uit open graslandcomplexen die deel uitmaken van een meersencomplex.

Het voorkomen van de (etage)boom op de kaart van F. Horenbault kan wijzen op een belangrijke functie die de boom vervulde, zoals bijvoorbeeld een gerechtsboom.

Op de Kabinetskaart van de Ferraris is de Grote Hofstede, ook wel het Groothof genoemd, duidelijk gekarteerd in zijn huidige verschijningsvorm. Centraal staat een boerenhuis, met haaks daarop aan beide zijden stallen en schuren. Ook op latere 19de en 20ste -eeuwse kaarten staat de hoeve in dezelfde configuratie gekarteerd. De etageboom staat echter nergens weergegeven. Op het voorhof zijn nog enkele hoogstammige fruitbomen van een vroeger uitgebreidere erfboomgaard aanwezig.

Eind de jaren 1970 of in 1980 zou de boom dendrochronologisch onderzocht zijn door de Vlaamse Bosvereniging en het Onderzoekscentrum Bosbouw van de Rijksuniversiteit Gent. Uit deze boring bleek dat de boom toen minstens 350 jaar oud was. In de archieven van beide instellingen is er geen rapport hiervan te vinden. Er werd geregistreerd dat de boom een omtrek van 4.05 m heeft op 40 cm hoogte gemeten, een kruin met diameter 16,5 m (op de grond), en een doorsnede van 6,60 m op 3 m hoogte. De totale hoogte was toen 18,75 m⁴. De droge zomer van 1976 veroorzaakte droogte takken bovenaan de kruin.⁵

Er bestaat een legende⁴ rond de boom: *Rond middernacht zit de boom vol met spoken in nevels, die van tak naar tak zweven of rond de kruin. Onder het loof zitten duizend witte konijntjes met een zwart vlekje tussen de oren. Die brengen op een afgesproken teken de nachtelijke fietsers tot stilstand. Een spook in wit kleed komt naar beneden om op het bagagerek plaats te nemen en zo een eindje mee te rijden, tot de fietser Oostdonk heeft verlaten en Mendonk heeft bereikt.* De ouderdom van de legende valt echter niet te achterhalen.

De linde werd door dorpsbewoners gebruikt voor de oogst van lindebloesems. Deze werden gedroogd en later gebruikt om lindenthee te bereiden⁴.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De etagelinde staat op het erf van de historische hoeve 'Grote Hofstede' in Mendonk. De hoeve 'Grote Hofstede' bevindt zich op een zandige donk in het westelijke deel van de Moervaartdepressie. De Moervaart loopt in het noorden van de Moervaartdepressie en de meanderende Zuidlede begrenst de zuidzijde van de natuurlijke depressie. De 'Grote

³ Rijksarchief Gent, Kaarten en plannen nr 458, 1576.

⁴ S.N. 1981: *Mendonk Vroeger*, onuitgegeven catalogus, 2.

⁵ LEOPOLD Br. & JUSTINUS Br. 1978: 420 Jaar oude Linde op het Groothof, in *Sint-Laurensklok* 50.2, 2-9.

Hofstede' met lindeboom ligt in een vrij open landschap en heeft als solitaire boom een bakenfunctie door zijn centrale en hogere ligging in Oostdonk.

Het betreft een Hollandse linde (*Tilia europaea* (x)) met een stamomtrek van 496 cm (gemeten op 100 cm hoogte) en 450 cm (op 50 cm hoogte). Er is een takvrije stam van 1,65 m. De structuur van de kruin heeft de kenmerken van een etagelinde. Op een hoogte van 1,65 m is er een zware eerste takkenkrans waarvan alle takken een horizontale aanzet hebben. Er is één duidelijke zware doorgaande stam met mogelijk een tweede etage of bolvormig geschoren kruin op 4,15 m hoogte. De opgaande spil is gevorkt.

Het beheer van deze etages is later achterwege gebleven met als gevolg dat er van daaruit veel verticale takken zijn ontstaan.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een of meerdere plaatsbezoeken op 07/04/2016 en 16/11/2017 en bij het boomtechnisch onderzoek⁵ in oktober 2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De boom staat in een weiland dat meestal door schapen wordt begraaasd. Er is een nieuw houten hekwerk als boomkorf rond de stam gezet, op ongeveer 1,5 m afstand van de boom. Aan de perceelsgrens aan straatzijde werd eenzelfde hekwerk geplaatst. Beide werden voorzien van ursusdraad in functie van begrazing met schapen.

De conditie en vitaliteit van de boom is vrij goed. Er is een volle bladbezetting.

De structuur van de boom is goed. Aan de noordzijde is er een gesteltak afgebroken als gevolg van de aantasting met *Ganoderma ssp.* (tonderzwam). Er zijn vruchtlichamen van *Ganoderma ssp.* aanwezig aan de noordelijke zijde van de stam en stamvoet⁶.

De stam is sterk uitgehold. De zones die rechtstreek in verbinding staan met niet-aangetaste wortelaanzetten hebben nog stevigheid. De stam versmalt na de tweede etage. Het is echter onduidelijk of er ooit een stuk uitgehaald is. Er zijn adventiefwortels aanwezig in de gesteltakken.

De gesteltakken van de onderste etage zijn aan de bovenzijde hol en ingerot. De gesteltakken op de tweede etage dragen het meeste gewicht. Eén ervan is onderaan hol. Het wondweefsel van westelijke tak in de tweede etage is aan het vergroeiën met een andere tak. Verschillende gesteltakken liggen dicht bij elkaar. De originele gesteltakken zijn ongeveer 1 m lang. De recentste knotbeurt heeft de opslag op de gesteltakken teruggesnoeid op een nieuwe knot van 1,5 à 2 m lang. Op deze knot staat verdere opslag. Hierdoor krijgt de eerste etage te weinig licht.

Er is recent een sleuf voor nutsleidingen gegraven aan de zuidzijde, met wortelschade tot gevolg. Eerdere werken aan de hoeve en het parkeren van vrachtwagens en andere zware voertuigen op de berm net buiten de kroonprojectie hebben een negatieve impact op de standplaats. Er is binnen de kroonprojectie een bodemdichtheid van > 3MPa gemeten⁶, wat maakt dat wortelgroei onmogelijk is.

⁶ KETELS G. 2017: Boomtechnisch onderzoek bij 3 etagelinden, onderzoeksrapport.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Wetenschappelijke waarde:

De oorspronkelijk als etageboom gesnoeide Hollandse linde dateert mogelijk uit de 16de eeuw of ouder. Het is een veteraanboom, die zich omwille van zijn leeftijd in een langzame aftakelingsfase bevindt. De veteraanboom wordt gekenmerkt door een grote stamomtrek, door de aanwezigheid van holtes in de stam of in de takken, of door dood hout in de kruin en door spleten of loslatende delen in de schors. Dit maakt hem tot een uniek habitat voor een aantal zeldzame soorten. Monitoring van deze boom kan de levensverwachting van dit herkenbaar exemplaar vergroten.

Door zijn omvang en vermoedelijk zeer hoge leeftijd bezit deze boom een uitgesproken genetische waarde als vertegenwoordiger van een bijzondere variëteit.

Historische waarde:

Door de bijzondere en omstandige zorg die aan etagebomen werd besteed, vertegenwoordigen etagebomen een oud en historisch relevant bomenpatrimonium.

De etageboom bezit een authentieke standplaats met een sterke ensemblewerking door de historische eenheid die er is met de hoeve Grote Hofstede. De etageboom had mogelijk een functie als schermbeplanting met een breed schaduwveld dat dienst deed als zonnescherm.

De etageboom is als merkwaardige boom weergegeven op de kaart van Horenbault uit de 16de eeuw, wat wijst op het groot belang ervan en een mogelijke functie als ontmoetingsplaats.

Technische waarde:

De etageboom is een zeldzaam voorbeeld van een dergelijk type boom op een erf. Het landschapselement heeft een uitgesproken technische waarde omwille van een bijzondere snoeitechniek waarbij alle gesteltakken in meerdere horizontale vlakken worden geleid. In principe werden de loten, die zich ontwikkelen op de gesteltakken, jaarlijks teruggezet.

Door de snoeitechniek werd een brede kroon opgebouwd waarbij bedreigende of nadelige weersinvloeden (wind, regen, hagel, zon, bliksem,...) rechtstreeks werden afgeschermd. Een ruim schaduwveld zou hier functioneel geweest kunnen zijn als zonnescherm, bijvoorbeeld om marktwaar te verhandelen of om dieren tijdelijk onder de etageboom te stallen.

Esthetische waarde:

De etageboom heeft een esthetische waarde omwille van de bijzondere en representatieve groeivorm als gevolg van een kunstmatige, haast kunstzinnige snoeitechniek. De oude boom bezit een eerbiedwaardig voorkomen door de aanwezigheid van een dikke, knoestige stam en gesteltakken, in de vorm van een kandelaar. Omwille van zijn omvang en groeivorm als etageboom is de boom een beeldbepalend object.

Ruimtelijk-structurerende waarde:

De solitaire opgaande etageboom, is centraal op het voorerf van de Grote Hofstede aangeplant. De boom aangeplant in het midden tussen twee dubbele hekpijlers, de oorspronkelijke erftoegang tot de voormalige hoeve, bezit een ruimtelijk-structurerende waarde. De boomkruin is beeldbepalend op het erf van de hoeve en door de hoogte van de boom is er een zekere bakenfunctie in het vrij open omgevende landschap.

2.2. Motivering van het type bescherming

De etagelinde bij de Grote Hofstede wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemene belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Omwille van deze redenen wordt voorgesteld om de etagelinde bij de Grote Hofstede te beschermen als monument.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Binnen de afbakening van de bescherming wordt die zone opgenomen die noodzakelijk wordt geacht om het optimaal behoud van de etagelinde bij de Grote Hofstede te verzekeren. Dit is zowel de kruin, de stam als een (ondergrondse) zone errond waarin de belangrijkste wortels zich bevinden.

Algemeen wordt aangenomen dat de belangrijkste wortels van een boom zich zeker uitstrekken tot in de druipzone van de takken, dus iets verder dan de kruinprojectie. De wortels situeren zich echter vooral daar waar lucht en vocht aanwezig is en de wortelgroei kan dus, afhankelijk van de ondergrond, een onvoorspelbare vorm aannemen.

Op basis van onderzoek wordt aangenomen dat de zone nodig voor optimale bescherming van de wortelzone bestaat uit een cirkel met een straal die 15 maal de stamdiameter gemeten op 1,50 m is, ofwel de kroonprojectie met 5 m rondom, afhankelijk van wat het grootst is (Read, 2000; Lonsdale, 2013). Omdat het een geknotte etagelinde betreft kan de kruindiameter niet eenduidig worden vastgesteld. Hiervoor wordt dus enkel de berekening op basis van de stamdiameter toegepast. De huidige stamomtrek bedraagt 496 cm. Het toepassen van deze formule op de etagelinde geeft volgend resultaat: 24m (afgerond).

Op basis van deze berekening is volgende wortelbeschermingszone noodzakelijk: een cirkel met straal 24 m met de etagelinde in het centrum.

Het erf met hoevegebouwen wordt niet mee beschermd. Er zijn de laatste jaren verbouwingen uitgevoerd aan de gebouwen die een impact hadden op de erfgoedwaarde. De erfconfiguratie is goed bewaard. Bij het boerenhuis werden de ramen gedeeltelijk aangepast. Het gabriet en andere details werden behouden. De westelijke dwarsschuur werd door een nieuwbouw (skeletbouw met betonpanelen) vervangen na een brand, een zevental jaar geleden. Aan de erfzijde werd een gevelsteenafwerking naar het origineel vervangen. De oostelijke dwarsstal werd intern verbouwd tot een multifunctionele ruimte. De leesbaarheid van het erf werd bij de verbouwingen behouden. Het behoud van de erfcontext is aangewezen. Bij het ontwerp-RUP Moervaartvallei (zie verder) wordt het volledige gebied van Oostdonk doorvertaald naar een erfgoedlandschap.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

Beschermingsdossier: etagelinde bij de Grote Hofstede, monument

De etagelinde is opgenomen in de Inventaris Houtige Beplanting met Erfgoedwaarde als 'Oude etagelinde bij de Grote Hofstede' (ID 131555) en is niet vastgesteld.

De etageboom is een landschapselement binnen de ankerplaats 'Moervaartdepressie' (ID 135389) in de Landschapsatlas. De 'Moervaartdepressie' is vastgesteld als landschapsatlasrelict per vaststellingsbesluit van 18/12/2009 (ID 10383).

De 'Grote Hofstede' is vastgesteld als bouwkundig erfgoed (ID 26631) in het vaststellingsbesluit van 05/10/2009.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Het gewestplan heeft dit deel van de Moervaartdepressie waar de etageboom zich bevindt ingekleurd als landschappelijk waardevol gebied.

Voor het westelijk deel van de Moervaart is een gewestelijk RUP 'Moervaartvallei' in procedure dat de doorvertaling van het vastgestelde landschapsatlasrelict 'Moervaartdepressie' in een erfgoedlandschap voorziet. Het RUP werd op 14 juli 2017 voorlopig vastgesteld. Het openbaar onderzoek van het RUP liep van 12/09/2017 tot 10/11/2017. De boom werd aangeduid met een puntsymbool 'houtig erfgoed'. Het voorschrift luidt: *'De etagelinde die met dit puntsymbool is aangeduid, is te behouden houtig erfgoed met een bijzondere cultuurhistorische waarde waarvan de identiteit en het karakter bepalend is voor het omgevende landschap. Alle handelingen nodig of nuttig voor het behoud of het herstel van de cultuurhistorische of biologische waarde van deze boom is toegelaten. Handelingen in de onmiddellijke omgeving van de boom, voor de functies aangegeven in onderliggende bestemming, zijn toegelaten voor zover zij de cultuurhistorische of biologische waarde van de boom niet in het gedrang brengen.'*

2.4.3. Landinrichting en andere projecten:

Er wordt een natuur- en landinrichting voor de Moervaartvallei opgestart, in samenhang met de lopende RUP-procedure.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming. Hieronder lichten we één van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld:

Art.3.§.2: In geval van conditie- of vitaliteitsverlies van de boom moet er een expertiseverslag worden opgesteld door een deskundige boomverzorger, en moeten de daarin vervatte maatregelen worden uitgevoerd. Deze werken mogen niet worden aangevat zonder een toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of, zoals vermeld in

artikel 6.4.4, §1, eerste lid, van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerendergoedgemeente.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerendergoeddecreet en Onroerendergoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerendergoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerendergoedgemeenten is te vinden op www.onroerendergoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

4.1. Archivalische bronnen

Rijksarchief Gent, Kaarten en plannen nr. 458, Kaarte figuratieve van de gronden van het Bisdom van Gent, te Wulfsdonck binnen de prochie van Moerbeke, in den lande van Waes, door Fr. Horenbault, Figuratieve kaart van Moerbeke, 1576.

4.2. Cartografische bronnen

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5.000.

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000. Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.

4.3. Literatuur

LEOPOLD Br. & JUSTINUS Br. 1978: 420 Jaar oude Linde op het Groothof, in *Sint-Laurensklok* 50.2, 2-9.

LONSDALE D. 2013: *Ancient and other veteran trees: further guidance on management*, 212.

READ H. 2000: *Veteran Trees: A guide to good management*, 92.

4.4. Onuitgegeven publicaties

HIMPE K. 2017: *Etagebomen in Vlaanderen*, criterianaota, Agentschap Onroerend Erfgoed, 31.

KETELS G. 2017: *Boomtechnisch onderzoek bij 3 etagelinden*, PAN boombeheer, onderzoeksrapport, 11.

S.N. 1981: *Mendonk vroeger*, onuitgegeven catalogus bij de tentoonstelling georganiseerd door het Stadsbestuur ter gelegenheid van de plaatselijke kermis.

4.5. Internetbronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Grote Hofstede* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/26631> (geraadpleegd op 7 november 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Oude etagelinde bij de Grote Hofstede* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/131555> (geraadpleegd op 7 november 2017).

Beschermingsdossier: etagelinde bij de Grote Hofstede, monument

S.N. 2017: *RUP Moervaartvallei* [online], <https://rsv.ruimtevlaanderen.be/RSV/Ruimtelijk-Structuurplan-Vlaanderen/Planningsprocessen/Landbouw-natuur-en-bos/Waasland/RUP-Moervaartvallei> (geraadpleegd op 07/11/2017).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Kaarten en figuren

5.4. Criterionota

5.5. Boomtechnisch onderzoeksrapport bij 3 etagelindes